

بررسی عوامل مرتبط با اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان دختر ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه یزد

علیرضا بخشایش^۱

چکیده

اعتیاد به اینترنت به استفاده مفرط از اینترنت (روزانه بیش از سه ساعت) اطلاق می‌شود. این پدیده به‌منزله یک بیماری، آسیب روانی یا اجتماعی، و یک مشکل گسترده با پیامدهای جدی است که بین دانش‌آموزان و دانشجویان رو به افزایش است. پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مرتبط با اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان دختر ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه یزد، در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲، انجام شد. طرح این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود و ۳۳۵ نفر از طریق روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه اعتیاد به اینترنت، پرسشنامه شخصیتی پنج‌عاملی NEO، و پرسشنامه ادراک تعامل اجتماعی گلاس بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با آزمون‌های همبستگی، t مستقل، و تحلیل رگرسیون انجام شد. نتایج نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی و اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۰۱ وجود دارد. بین ویژگی‌های شخصیتی با ادراک تعامل اجتماعی نیز رابطه معناداری در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۰۱ مشاهده شد. همچنین، یافته‌ها نشان داد بین ادراک تعامل اجتماعی با اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری در سطح ۰/۰۰۱ وجود دارد. در میزان اعتیاد به اینترنت تفاوت معناداری بین دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد وجود دارد ($p < 0/01$)، ولی در میزان ادراک تعامل اجتماعی، تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده نشد.

کلیدواژه‌ها

ادراک تعامل اجتماعی، اعتیاد به اینترنت، دانشجویان دختر، ویژگی‌های شخصیتی.

۱. دانشیار روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یزد
abakhshayesh@yazd.ac.ir

مقدمه

در سپیده دم هزاره سوم، شاهد تحولات شگرف فناوری و تأثیرات فرهنگی، اجتماعی، و حرفه‌ای ناشی از آن هستیم. انقلاب الکترونیک، انفجار اطلاعاتی، و انقلاب رایانه‌ای تفاوت‌های کمی و کیفی بسیاری در جهان نسبت به دو دهه پیش با خود به همراه آورده است [۱۲]. اینترنت، قبل از آنکه در دسترس عموم قرار گیرد، بیشتر به منزله وسیله‌ای برای مکاتبات محرمانه برای دستیابی به روابط مطرح بود. سپس به صورت وسیعی رشد کرد و به وسیله‌ای ضروری در زندگی ما تبدیل شد [۵]. در دنیای امروز، شاید بتوان گفت اینترنت و رایانه اثربخش‌ترین ابزار به حساب می‌آیند. فناوری اینترنت و رایانه در همه حوزه‌های علمی، تجاری، تعلیم و تربیت، فرهنگ، سیاست، و... تأثیرگذار بوده است. بنابراین، این تقاضای فزاینده به فناوری اینترنت برای بسیاری از افراد با مشکلات عمده بهداشت روانی و روابط اجتماعی ناسالم همراه است. با همگانی شدن اینترنت، مسئله استفاده مفرط و آسیب‌زا از این فناوری و مسئله اعتیاد به اینترنت، توجه روان‌شناسان را به خود جلب کرده است [۴]. یکی از متغیرهایی که در زمینه اعتیاد به اینترنت بررسی شده است، ویژگی‌های شخصیتی کاربران است. خصوصیات مانند کم‌روبی، تنهایی، اضطراب، افسردگی، احترام به خود پایین، دنبال تازگی بودن، درون‌گرایی، و گشودگی از جمله خصوصیت‌هایی است که در اعتیاد به اینترنت نقش داشته‌اند [۹].

می‌توان گفت شخصیت بر تعداد دفعات استفاده از خدمات اینترنتی تأثیرگذار است. اما استفاده از خدمات اینترنتی اصلی (ایمیل، موتورهای جست‌وجوگر، پیام فوری، گوش کردن به آهنگ، و تماشای فیلم) تحت تأثیر شخصیت قرار نمی‌گیرد. در حالی که شخصیت می‌تواند یک ویژگی ثابت افراد باشد، تأثیر آن روی استفاده از خدمات اینترنتی ممکن است در طول زمان همیشه ثابت نباشد [۳۶]. اعتیاد به اینترنت باعث می‌شود فرد از فرایند اجتماعی شدن، که یکی از جنبه‌های رشد او به حساب می‌آید، دور شود و در روابط خود، ادراک تعامل اجتماعی مثبتی نشان ندهد [۷]. اضطراب پنهان و ترس از اجتماع، بهترین پیش‌بین‌های نمره‌های بالای افراد در اعتیاد به اینترنت‌اند [۲۲]. همچنین، تنهایی، درون‌گرایی، افسردگی، و اعتیاد به مواد مخدر، همگی، پیش‌بینی‌کننده‌های مثبت و معناداری برای اعتیاد به اینترنت‌اند. حس اجتماعی نشئت‌گرفته از همکلاسی‌ها و همکاران، پیش‌بینی‌کننده منفی برای اعتیاد به اینترنت است؛ در حالی که حس اجتماعی نشئت‌گرفته از آشنایی از طریق اینترنت، پیش‌بینی‌کننده مثبت معنادار برای اعتیاد به اینترنت است [۲۱].

بی‌شک، اینترنت پیش‌تاز انقلاب صنعتی جدید است. اینترنت در حال شکل دادن انقلابی ارتباطی، اجتماعی، و اقتصادی است. ویژگی منحصر به فرد اینترنت از جمله سهولت دسترسی به آن، بیست و چهار ساعته بودن، سادگی کار، هزینه پایین، و... همگی موجب استقبال عظیم مردم در سراسر جهان شده است. این خصوصیات، علاوه بر آنکه از یک طرف از قابلیت‌های اینترنت

محسوب می‌شوند، از طرف دیگر از معایب آن به‌شمار می‌آیند. یکی از مشکلاتی که اینترنت پدید آورده است، اعتیاد مجازی است که می‌تواند تأثیرات رفتاری- روانی بسیار مضر روی کاربران ایجاد کند [۹]. ایوان گلدبرگ^۱، روان‌پزشک دانشگاه کلمبیا، برای نخستین‌بار اختلال اعتیاد به اینترنت را در جولای ۱۹۹۵ مطرح کرد [۱۲]. این اختلال را می‌توان نوعی استفاده از اینترنت تعریف کرد که مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی، یا شغلی در زندگی فرد ایجاد می‌کند [۴]. اصطلاح «اعتیاد به اینترنت»، نوعی وابستگی رفتاری به اینترنت را نشان می‌دهد و با ویژگی‌های زیر تعیین می‌شود: افسردگی، درون‌گرایی، خجالتی‌بودن، کم‌حوصله‌بودن و تنهایی، احساس ترس، اضطراب، بیش‌فعالی، و اضطراب اجتماعی [۵]. استفاده زیاد از اینترنت با عناوین متفاوتی از قبیل «وابستگی رفتاری به اینترنت»، «استفاده مرضی از اینترنت»، «استفاده مشکل‌زا از اینترنت»، «سوءاستفاده از اینترنت»، و «اختلال اعتیاد به اینترنت» معرفی می‌شوند. چهارمین ویرایش راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی (DSM-IV-TR) که استانداردهایی برای طبقه‌بندی انواع بیماری‌های روانی ارائه می‌کند، اعتیاد به اینترنت را در مجموعه اختلال کنترل‌تکنانه، که به گونه‌ای دیگر مشخص نشده است، معرفی کرده است [۱۴].

اکثر جوانان یاد گرفته‌اند از اینترنت در فضاهای غیررسمی استفاده کنند. برای آنان این فناوری، در درجه اول، وسیله‌ای برای تفریح و اجتماعی‌شدن است [۲۹]. مطالعات اخیر نشان می‌دهند افرادی که مدت زمان زیادی را صرف استفاده از رایانه و اینترنت می‌کنند دچار مشکلات گوناگونی در زمینه بهداشت و سلامت (جسمی و روانی) و همچنین زندگی عاطفی و اجتماعی می‌شوند [۲۸]. مداخله زود هنگام برای افراد بیماری که بیش از حد از اینترنت استفاده می‌کنند، می‌تواند جلوی رفتار اعتیادآور جدی‌تری را در آینده بگیرد [۳۷].

مطالعات متعددی نظیر گریفیث^۲ (۱۹۹۸) و دوران^۳ (۲۰۰۳) نشان داده‌اند که ویژگی شخصیتی یکی از عوامل درون‌فردی است که می‌تواند نقش مؤثری در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت داشته باشد [۳۲]. شخصیت از واژه لاتین پرسونا^۴ به معنی نقاب یا ماسک، که بازیگران تئاتر در یونان قدیم به چهره می‌زدند، گرفته شده است. در تعریف کلی، می‌توان شخصیت را مجموعه‌ای از صفات، ویژگی‌ها، و کیفیت‌های پایداری که موجب تمایز یک فرد از دیگران می‌شود، تعریف کرد. مطالعه شخصیت، هم از جنبه فردی و هم از جنبه اجتماعی و تعامل با دیگر افراد، واجد اهمیت است. پس می‌توان گفت: شخصیت عبارت است از سازمان پویای درون‌فرد که حاصل کنش و واکنش بین محیط و وراثت است و رفتار فرد را در موقعیت‌های مختلف تعیین می‌کند [۳، ص ۳۱۳-۳۱۴]. نظریه پنج‌عاملی شخصیت، که به پنج عامل بزرگ

1. Ivan Goldberg
2. Griffiths
3. Duran
4. persona

نیز معروف است، از سوی دو روان‌شناس ساکن ایالات متحده به نام کاستا و مک‌کرا^۱، در اواخر دهه ۸۰ میلادی ارائه و در اوایل دهه ۹۰، ارزیابی مجدد شد. پنج عامل اصلی یا بزرگ عبارت‌اند از: روان‌نژندی^۲، برون‌گرایی^۳، گشودگی^۴، توافق‌جویی^۵، و باوجدان‌بودن^۶ [۱۲].

تیپ‌نمای مایرز-بریگز^۷، که به اختصار MBTI نامیده می‌شود، یک ابزار سنجش شخصیت است که تمایلات و گرایش‌های فرد را مشخص می‌کند [۲۴]. در تیپ‌نمای مایرز-بریگز دو مفهوم اساسی عبارت‌اند از: برون‌گرایی-درون‌گرایی^۸ و ادراک-قضاوت^۹. این نظریه به چگونگی چگونگی درک افراد از محیطشان و سپس قضاوت کردن با اتخاذ تصمیم درباره مشاهده‌اشان می‌پردازد. طبق نظریه مایرز (۱۹۹۳) افراد یکی از این طبقه‌ها را ترجیح می‌دهند. چگونگی ادراک و قضاوت افراد، نه تنها بر شیوه زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، بلکه بر چگونگی تعامل آنان با سایرین نیز مؤثر است [۱۳]. در طول ده سال گذشته، توجه روزافزونی به ادراک تعامل اجتماعی و یادگیری اجتماعی و عاطفی شده است [۳۵]. ادراک، شامل آگاهی از رویدادها، مردم، اشیاء و موقعیت‌ها می‌شود و مستلزم جست‌وجو، به‌دست‌آوردن و پردازش اطلاعات است. مفاهیم بنیادی، که ادراک بر آن مبتنی است، انتخاب، سازمان‌دهی، و تعبیر و تفسیر را دربرمی‌گیرد و متأثر از نیازهای فرد است. بنابراین، به دلیل تفاوت نیازها و تجربه‌های افراد با یکدیگر، ادراک و تعامل‌های اجتماعی آنان نیز متفاوت است. به عبارت دیگر، رفتارهای فرد مبتنی بر ادراک وی از محیط فیزیکی، محیط اجتماعی، و موقعیت زندگی است [۱۹]. محیط اجتماعی، یک گروه منتخب مهم است و تجارب اجتماعی ممکن است به‌طور مداوم، روش تعامل فرد با دیگران را شکل دهد [۲۵].

براساس دیدگاه گریفتیز^{۱۰}، اعتیاد به تکنولوژی به‌طور عملیاتی می‌تواند به‌منزله اعتیاد غیرشیمیایی (رفتاری) تعریف شود که شامل تعامل انسان و دستگاه است. این اعتیاد ممکن است انفعالی (مثلاً تلویزیون) یا فعال (بازی‌های رایانه‌ای) باشد و معمولاً جنبه‌های القاکنده و تقویت‌کننده‌ای دارد که ممکن است به افزایش تمایل اعتیاد کمک کند [۱۱].

نظریه کنش ارتباطی هابرماس^{۱۱}، نیز به محیط‌های تعاملی در اینترنت مربوط می‌شود. محیط‌های تعاملی در اینترنت به محیط‌هایی می‌گوییم که در آن کاربران می‌توانند ارتباط

1. Costa & McCrae
2. neuroticism
3. extroversion
4. openness to Experience
5. agreeableness
6. conscientiousness
7. Myers-Briggs Type Indicator
8. introversion
9. perception- judgment
10. Griffiths
11. Habermas

دوطرفه برقرار کنند؛ مثل چت. حوزه عمومی هابرماس عرصه‌ای است که در آن افراد به منظور مشارکت در مباحث باز و علنی گرد هم می‌آیند و کنش ارتباطی از طریق بیان احساسات و گفت‌وگو تحقق می‌یابد [۱]. ابراز این احساسات باعث می‌شود که روابط بین افراد صمیمی شود و نیازهای خود را بیان کنند. پس محیط تعاملی اینترنت را می‌توان به‌مانند فضایی در نظر گرفت که کاربران به‌راحتی در آن به‌گفت‌وگو می‌پردازند و از این طریق فضای صمیمیت و ابراز احساسات در محیط‌های اینترنت شکل می‌گیرد که افراد از یکدیگر تأثیر می‌پذیرند و نیازهای خود را باهم مطرح و انرژی عاطفی خود را در این محیط‌ها مصرف می‌کنند. از این‌رو، چه بسا می‌توان گفت که در جامعه‌ای که محیط و بستر لازم برای ایجاد گفتمانی که نیازهای اساسی افراد را مهیا کند وجود نداشته باشد، استفاده از اینترنت در جهت رفع این کمبود به‌خوبی نمایان می‌شود [۱۶].

دنیس مک کوائیل^۱ [۱۷، ص ۴۷] در نظریه خود بر این باور است که استفاده از اینترنت از یک‌سو به دلیل محتوای اینترنت و از سوی دیگر زمینه اجتماعی و فرهنگی است. فرض اصلی الگوی استفاده و خشنودی نیز عبارت است از اینکه کاربران بیشتر به دنبال آن نوع استفاده‌ای از اینترنت‌اند که بیشترین خشنودی را برای آن‌ها داشته باشد.

در رابطه با شخصیت افرادی که بازی‌های رایانه‌ای انجام می‌دهند، گریفیتز و دنسر^۲ (۱۹۹۵) افرادی را با تجربه شخصیتی نوع A یافتند که در مقابل تحریکات بازی‌های رایانه‌ای عکس‌العمل‌های روان‌شناختی شدیدتر نشان می‌دهند. برخی از مشخصه‌های شخصیتی ممکن است پیش‌بینی‌کننده کاربرد اینترنتی باشد؛ مثلاً، می‌توان گفت افرادی که از گشودگی بالایی برخوردارند با روش کنجکاوانه و تمایل آن‌ها به ماجراجویی ممکن است فعالیت اینترنتی به‌منزله فرصتی برای جست‌وجوی تازگی برای آن‌ها جذاب باشد [۸].

هامبرگر و آرتزی^۳ (۲۰۰۰) تفاوت‌های فردی در پنج عامل شخصیت را به‌منزله یکی از عوامل مؤثر در اعتیاد به اینترنت می‌دانند و اشاره می‌کنند که روان‌رنجورخویی یکی از خصوصیات فردی است که به احتمال زیاد پیش‌بینی‌کننده استفاده از اینترنت به‌خصوص درباره زنان است و نیز اشاره می‌کند زنانی که درون‌گرا و کم‌رو هستند از طریق اینترنت ارتباط اجتماعی برقرار می‌کنند [۱۱].

نتایج پژوهشی که آرچارد و فولوود [۳۰] انجام داده‌اند، نشان می‌دهد که درون‌گرایان ارتباطات اینترنتی (به‌خصوص شیوه تعامل ناشناس‌بودن) را ترجیح می‌دهند؛ درحالی‌که برون‌گرایان بیشتر در فعالیت‌های اینترنتی اجتماعی شرکت می‌کنند که بازتاب برجسته‌ترین هویت واقعی‌شان باشد. در پژوهشی که گامبور و واس [۲۳] روی ۱۵۰ دانشجوی پزشکی

1. McQuail
2. Dancaster
3. Hamburger & Artzi

مجارستانی انجام دادند که ۷۵ نفر از آن‌ها مرد و ۷۵ نفر زن بودند، به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌های شخصیتی تأثیر مهمی بر استفاده از اینترنت دارد. در این پژوهش، ارتباط مثبت و معناداری میان باوجدان بودن و گشودگی با استفاده مفرط از اینترنت در مردان مجارستانی و نبود ارتباط معنادار میان مقیاس‌های آزمون NEO و استفاده مفرط از اینترنت در زنان مجارستانی مشاهده شد. همچنین، تحقیقات نشان داده‌اند که اعتیاد به اینترنت با تیپ‌های شخصیتی درون‌گرا و دارای رفتار احساسی ارتباط دارد [۱۲]. لاندروز و بوری [۲۶] نشان دادند افراد دلپذیر، باوجدان، و برون‌گرا گرایش کمتری به استفاده از اینترنت دارند. نتایج تحقیقی که ساندروز و چستر [۳۳] انجام دادند، نشان داد که استفاده کمی از اینترنت به‌طور منفی با سه صفت (توافق، گشودگی، و برون‌گرایی) از پنج عامل بزرگ و همچنین با دو صفت محدود (خوش‌بینی و پارانرژی بودن) مرتبط است. درگاهی [۱۰] در پژوهشی که بر ۴۰۰ کاربر اینترنت در شهر تهران برای بررسی معتادان اینترنتی انجام داد، بیان کرد بین اعتیاد به اینترنت، برون‌گرایی، و گشودگی رابطه منفی وجود دارد؛ یعنی از نظر عوامل فردی، افرادی که از نظر روان‌شناختی درون‌گرا و دارای مهارت‌های ارتباطی پایین و مشکلات شخصیتی هستند، معمولاً بیشتر جذب اینترنت می‌شوند و از نظر اجتماع نیز این عوامل نشئت‌گرفته از روابط ضعیف درون خانواده است. همچنین، بیانگر یک‌سری عوامل روحی و ناهنجاری‌های اجتماعی است که باعث جذب افراد به اینترنت می‌شود.

یافته‌های پژوهشی لیچونکو و همکاران [۲۷] در یک دانشکده پزشکی شهر بیالیستوک^۱ هلند نشان داد که حدود ۱۰ درصد از دانشجویان نشانگان اعتیاد به اینترنت را دارند. همچنین، دانشجویان شهری نسبت به دانشجویان روستایی بیشتر دچار مسائل سوء استفاده از اینترنت بودند. نتایج مطالعه‌ای روی دانشجویان یکی از دانشگاه‌های ترکیه نیز نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت، به‌طور مستقیم، روی افسردگی تأثیر می‌گذارد؛ به‌طوری‌که دانشجویان با میزان بالای اعتیاد، به احتمال بیشتری دچار افسردگی می‌شوند [۲۰]. نتایج حاصل از تحقیقات شانک [۳۴] نیز نشان داد بین ویژگی‌های شخصیتی و ادراک تعامل اجتماعی افراد رابطه معناداری وجود دارد. نقش ویژگی‌های شخصیتی و ادراک فرد از خود می‌تواند بر پیامدهایی چون موفقیت و تعاملات اجتماعی تأثیر بگذارد.

با توجه به این دیدگاه‌ها و پژوهش‌ها، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عوامل مرتبط با اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان دختر ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه یزد در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ بود. بر این اساس، فرضیه‌هایی که آمده شدند بدین قرارند:

۱. بین ویژگی‌های شخصیتی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر رابطه معناداری

وجود دارد؛

۲. بین ویژگی‌های شخصیتی و ادراک تعامل اجتماعی (مثبت و منفی) در دانشجویان دختر رابطه معناداری وجود دارد؛
۳. بین ادراک تعامل اجتماعی (مثبت و منفی) و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر رابطه معناداری وجود دارد؛
۴. میزان اعتیاد به اینترنت بین دانشجویان دختر مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد متفاوت است؛
۵. میزان ادراک تعامل اجتماعی (مثبت و منفی) بین دانشجویان دختر مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد متفاوت است؛
۶. میزان اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر سنین ۱۸-۲۵ و بالای ۲۵ سال متفاوت است؛
۷. میزان ادراک تعامل اجتماعی (مثبت و منفی)، در دانشجویان دختر سنین ۱۸-۲۵ و بالای ۲۵ سال متفاوت است.

روش تحقیق

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش همه دانشجویان دختر ساکن خوابگاه دانشگاه یزد ($n=2600$) بودند که در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ به تحصیل اشتغال داشتند. حجم نمونه این تحقیق، براساس جدول مورگان و کرجسی^۱ (۱۹۷۰)، ۳۳۵ نفر تعیین شد که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای^۲ انتخاب شدند. از آنجا که دانشجویان خوابگاهی دانشگاه یزد در ۸ ساختمان (بلوک) مجزا اسکان داده شده‌اند و هر بلوک ۳ طبقه دارد، از بین ۸ ساختمان به‌طور تصادفی ۴ ساختمان انتخاب شد و در مرحله بعد، از هر ساختمان به‌طور تصادفی یک طبقه انتخاب شد و در آخر پرسشنامه به همه ساکنان آن طبقه داده شد و با توجه به حجم نمونه (۳۳۵ نفر) همه دانشجویان ساکن این طبقات نمونه نهایی در نظر گرفته شدند.

در پژوهش حاضر، منظور از ویژگی‌های شخصیتی، روان‌نژندی، برون‌گرایی، گشودگی، توافق، و باوجدان بودن است که با پرسشنامه شخصیتی پنج‌عاملی-تجدید نظر شده NEO، سنجیده می‌شود. ادراک تعامل اجتماعی براساس پرسشنامه ادراک تعامل اجتماعی گلاس ارزیابی می‌شود و اعتیاد به اینترنت نیز براساس نمره فرد بر روی پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ ارزیابی می‌شود.

از آنجا که در پژوهش حاضر بررسی میزان تأثیر عوامل مؤثر بر اعتیاد به اینترنت، یعنی

1. Morgan & Krejcie
2. cluster sampling

ویژگی‌های شخصیتی و ادراک تعامل اجتماعی (به‌عنوان متغیر مستقل)، با میزان اعتیاد به اینترنت (به‌عنوان متغیر وابسته) مدنظر بود، از این پرسشنامه‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت^۱: این پرسشنامه را کیمبرلی یانگ^۲ در سال ۱۹۹۸ طراحی کرد. این پرسشنامه در بیست آیتم طراحی شده و به روش لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. گزاره‌های این آزمون براساس ملاک‌های DSM^۳ برای تشخیص قماربازی اینترنتی و وابستگی به الکل طراحی شده است. نمره‌های به‌دست‌آمده برای هر فرد، وی را در سه زمینه طبقه‌بندی می‌کند: کاربر عادی اینترنت، کاربری که بر اثر استفاده زیاد از اینترنت دچار مشکلاتی شده است، و کاربر معتاد که استفاده بیش از حد وی را وابسته کرده و به درمان نیاز دارد. این پرسشنامه، جنبه‌های مختلف اعتیاد به اینترنت را می‌سنجد و مشخص می‌کند که آیا استفاده بیش از حد از اینترنت بر جنبه‌های مختلف زندگی فرد تأثیر می‌گذارد یا خیر؟ در مطالعه یانگ و همکاران، اعتبار درونی پرسشنامه بالاتر از ۰/۹۲ ذکر شده و اعتبار به روش بازآزمایی نیز معنادار گزارش شده است [۱۴]. روایی و پایایی این پرسشنامه در پژوهش‌های چندی تأیید شده است؛ مثلاً، ویدیانتو^۴ و مک موران^۵ روایی صوری این پرسشنامه را بسیار بالا ذکر کرده‌اند. همچنین، از طریق تحلیل عوامل، شش عامل برجستگی، استفاده بیش از حد، بی‌توجهی به وظایف شغلی، فقدان کنترل، مشکلات اجتماعی، و تأثیر بر عملکرد را به‌دست آوردند که همه این‌ها نشان‌دهنده روایی آن است. همچنین، روایی این آزمون به روش هم‌زمان برابر با $r=0/81$ و روایی افتراقی $r=0/62$ گزارش شده است [۶]. همچنین، در این پژوهش نیز با استفاده از آزمون کرونباخ، پایایی این پرسشنامه ۰/۹۶ به‌دست آمد و روایی سازه آزمون از طریق تحلیل عامل ۰/۶۷ درصد به‌دست آمد.

پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی - تجدیدنظرشده NEO: برای اندازه‌گیری ویژگی‌های شخصیتی، از آزمون شصت‌سؤالی نئو استفاده شده است که سؤالات آن در یک مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای و توسط خود فرد پاسخ داده می‌شود. این آزمون از جدیدترین ابزارها در زمینه ارزیابی شخصیت است. فرم تجدیدنظرشده پرسشنامه شخصیتی نئو را کاستا و مک‌کرا در سال ۱۹۸۵ تهیه کردند. نسخه اصلی این تست، حاوی ۲۴۰ سؤال است و دارای دو فرم درجه‌بندی

1. Internet Addiction Questionnaire
2. Kimberly Young
3. Diagnostic & Statistical Manual of Mental Disorders
4. Widiyanto
5. McMoran
6. NEO-PI-R Five Personality Factors Inventory

توسط خود فرد و فرم دیگر آن درجه‌بندی توسط دیگران است که پنج عامل اصلی شخصیت و شش خصوصیت در هر عامل را اندازه می‌گیرد و به این ترتیب، ارزیابی جامعی از شخصیت فرد ارائه می‌دهد [۱۵]. این آزمون را در ایران گروسی ترجمه، هنجاریابی، و اجرا کرده است. آزمون پنج‌عاملی نئو دربرگیرنده الگویی فرضی است که از نتیجه جمع‌بندی دهه‌های متمادی پژوهش با روش تحلیل عوامل بر ساختار شخصیت به دست آمده است. چنان که گفته شد، این آزمون پنج عامل یا شاخص اصلی دارد که عبارت‌اند از: روان‌نژندی، برون‌گرایی، گشودگی، توافق، و باوجدان بودن که به ترتیب، ضریب پایایی آن‌ها در ایران ۸۳، ۷۵، ۸۵، ۷۹، ۷۹ به دست آمده است [۵]. شیوه نمره‌گذاری سؤالات به صورت پنج‌گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۰)، مخالفم (۱)، نظری ندارم (۲)، موافقم (۳)، و کاملاً موافقم (۴) است. برخی پرسش‌ها به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. همچنین، در این پژوهش با استفاده از آزمون کرونباخ، پایایی این پرسشنامه ۰/۶۳ به دست آمد. روایی سازه آزمون از طریق تحلیل عامل، ۶۹ درصد محاسبه شد.

پرسشنامه ادراک تعامل اجتماعی گلاس^۱: این پرسشنامه را گلاس در سال ۱۹۹۴ طراحی کرد که پرسشنامه‌ای خودگزارش‌دهی است و به منظور ارزیابی دو عامل افکار مثبت و منفی نسبت به تعامل‌های اجتماعی به کار می‌رود. این پرسشنامه، شامل سی سؤال است که بر پایه مقیاس پنج‌درجه‌ای ارزیابی می‌شود. کبیاشی (۲۰۰۰) پایایی این پرسشنامه را برابر با ۰/۸۵ و هادیان (۱۳۸۷) برابر با ۰/۷۳ گزارش کرده‌اند [۱۹]. همچنین، در این پژوهش با استفاده از آزمون کرونباخ، پایایی این پرسشنامه ۰/۷۸ به دست آمد. روایی سازه آزمون از طریق تحلیل عامل ۶۵ درصد به دست آمد.

نتایج

در این بخش، ابتدا یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (جدول ۱) ارائه و سپس فرضیه‌های تحقیق بررسی و تحلیل می‌شوند.

نتایج داده‌های توصیفی نشان می‌دهد میانگین اعتیاد به اینترنت در دانشجویان، ۵۰/۱۷۳ و انحراف استاندارد حاصله ۲۳/۴۵۵ است که حاکی از اختلاف و پراکندگی زیاد میان نمره‌هاست. همچنین میانگین ادراک تعامل اجتماعی مثبت ۴۵/۱۵ با انحراف استاندارد ۹/۱۳ است که پراکندگی زیادی را نشان می‌دهد و در رابطه با ادراک تعامل اجتماعی منفی نیز میانگین ۳۷/۲۱ و انحراف استاندارد ۱۱/۱۶ مشاهده شد که پراکندگی زیادی را نشان می‌دهد. میانگین و انحراف معیار ابعاد شخصیت نیز ارائه شده‌اند و آزمودنی‌ها میانگین نسبتاً بالایی را در همه ویژگی‌های شخصیتی نشان می‌دهند.

جدول ۱. داده‌های توصیفی مربوط به اعتیاد به اینترنت، ادراک تعامل اجتماعی، ویژگی‌های شخصیتی، سن، و مقطع تحصیلی

متغیر	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
اعتیاد به اینترنت	۳۳۵	۲۰	۱۱۳	۵۰٫۱۷۳	۲۳٫۴۵۵
ادراک تعامل اجتماعی مثبت	۳۳۵	۲۱	۶۹	۴۵٫۱۵	۹٫۱۳
ادراک تعامل اجتماعی منفی	۳۳۵	۱۵	۷۲	۳۷٫۲۱	۱۱٫۱۶
روان‌نژندی	۳۳۵	۱۵	۵۱	۳۵٫۰۵۳	۵٫۰۲۷
برون‌گرایی	۳۳۴	۱۷	۴۵	۳۲٫۴۶۷	۴٫۳۱۸
گشودگی	۳۳۵	۲۴	۵۷	۳۷٫۶۰۹	۴٫۵۹۴
توافق‌جویی	۳۳۵	۲۱	۵۱	۳۷٫۷۸۵	۵٫۱۸۰
باوجدان‌بودن	۳۳۵	۲۸	۵۲	۳۹٫۴۴۱	۴٫۵۱۶

از تعداد ۳۳۵ آزمودنی، ۱۳۳ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی، ۱۹۳ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد، و ۹ نفر نیز دانشجوی مقطع دکتری بودند. همچنین، ۲۱۷ نفر در مقطع سنی ۱۸-۲۵ و ۱۱۸ نفر بالای ۲۵ سال قرار داشتند.

برای آزمون فرضیه اول، مبنی بر بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر، از آزمون تحلیل رگرسیون استفاده شد که نتایج در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. نقش ضرایب بتا با توجه به ورود متغیرهای مستقل

متغیرها	B	β استاندارد	مقدار t	سطح معناداری
ثابت	۵۵٫۸۶۸		۳٫۹۰۸	۰٫۰۰۱
روان‌نژندی	۰٫۰۰۹	۰٫۰۰۲	۰٫۰۳۵	۰٫۹۷۲
برون‌گرایی	۰٫۳۸۶	۰٫۰۷۱	۱٫۱۲۱	۰٫۲۶۳
گشودگی	۰٫۶۷۵	۰٫۱۳۲	۲٫۱۳۷	۰٫۰۳۳
توافق‌جویی	۰٫۷۷۸	۰٫۱۶۹	۲٫۹۶۳	۰٫۰۰۳
باوجدان‌بودن	-۱٫۸۵۸	-۰٫۳۵۵	-۵٫۳۶۴	۰٫۰۰۰

همبستگی بین اعتیاد به اینترنت (متغیر ملاک) و ویژگی‌های شخصیتی (متغیر پیش‌بین) $(F=7,237, p<0,001)$ معنادار بود. بنابراین، می‌توان گفت که نقش ویژگی‌های شخصیتی در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت از لحاظ آماری معنادار است. مقدار R^2 نیز برابر با ۰٫۹۹ بود. برای بررسی فرضیه دوم مبنی بر رابطه بین ادراک تعامل اجتماعی (مثبت، منفی) با ویژگی‌های شخصیت، از روش تحلیل رگرسیون استفاده شد که نتایج در جدول‌های ۳ و ۴ آورده شده است.

جدول ۳. نقش ضرایب بتا با توجه به ورود متغیر ادراک تعامل اجتماعی مثبت

متغیرها	B	β استاندارد	مقدار t	سطح معناداری
ثابت	۳۴٫۷۳		۴٫۲۲	۰٫۰۰۰
روان‌نژندی	-۰٫۱۳	-۰٫۰۷	-۱٫۲۱	۰٫۸۹
برون‌گرایی	۰٫۱۵	۰٫۰۷	۱٫۱۴	۰٫۲۵
گشودگی	۰٫۰۷	۰٫۰۴	۰٫۶۶	۰٫۵۱
توافق‌جویی	۰٫۳۲	۰٫۱۹	۳٫۳۸	۰٫۰۱
باوجدان‌بودن	۰٫۱۲	۰٫۰۶	۰٫۹۱	۰٫۳۶

برای تبیین اعتیاد به اینترنت از روی پنج عامل شخصیتی طبق آزمون رگرسیون انجام شده و براساس اطلاعات جدول ۳ ملاحظه می‌شود که ضریب همبستگی بین ادراک تعامل اجتماعی مثبت (متغیر ملاک) و ویژگی‌های شخصیتی (متغیر پیش‌بین) ($F=۴٫۵۳$, $p<۰٫۰۰۱$) معنادار است. بنابراین، می‌توان گفت که نقش ویژگی‌های شخصیتی در پیش‌بینی ادراک تعامل اجتماعی از لحاظ آماری معنادار است. مقدار R^2 نیز برابر با ۰٫۰۵ بود.

جدول ۴. نقش ضرایب بتا با توجه به ورود متغیر ادراک تعامل اجتماعی منفی

متغیرها	B	β استاندارد	مقدار t	سطح معناداری
ثابت	۲۵٫۱۳		۳٫۶۳	۰٫۰۰۰
روان‌نژندی	۰٫۶۳	۰٫۲۸	۵٫۲۰	۰٫۰۰۰
برون‌گرایی	-۰٫۴۷	-۰٫۱۸	-۰٫۱۸	۰٫۰۰۳
گشودگی	-۰٫۴۳	-۰٫۱۹	-۳٫۱۷	۰٫۰۰۲
توافق‌جویی	۰٫۱۶	۰٫۰۸	۱٫۴۵	۰٫۰۱۴
باوجدان‌بودن	۰٫۳۸	۰٫۱۵	۲٫۴۲	۰٫۰۱۶

ضریب همبستگی بین ادراک تعامل اجتماعی منفی (متغیر ملاک) و ویژگی‌های شخصیتی (متغیر پیش‌بین) ($F=۹٫۴۶$, $p<۰٫۰۰۰$) معنادار بود. بنابراین، می‌توان گفت که نقش ویژگی‌های شخصیتی در پیش‌بینی ادراک تعامل اجتماعی از لحاظ آماری، معنادار است. مقدار R^2 نیز برابر با ۰٫۱۲ بود.

همچنین، برای بررسی فرضیه سوم مبنی بر رابطه بین ادراک تعامل اجتماعی (مثبت، منفی) و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. ضریب همبستگی برای بررسی ارتباط بین ادراک تعامل اجتماعی منفی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر معنادار بود ($r=۰٫۲۱۷$, $p<۰٫۰۰۰$)، ولی ضریب همبستگی بین اعتیاد به اینترنت و ادراک تعامل اجتماعی مثبت معنادار نبود ($r=۰٫۰۶۶$, $p>۰٫۲۲۵$). بنابراین، می‌توان گفت افرادی که ادراک تعامل اجتماعی منفی قوی‌تری دارند، اعتیاد به اینترنت بیشتری نیز دارند.

برای مقایسه میزان اعتیاد به اینترنت و ادراک تعامل اجتماعی (مثبت، منفی) بین دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد (نه نفر دانشجویان دکتری در تحلیل آورده نشد)، از آزمون t مستقل استفاده شد. نتایج در جدول ۵ ارائه شده‌اند.

جدول ۵. مقایسه میزان اعتیاد به اینترنت و ادراک تعامل اجتماعی بین دانشجویان کارشناسی ($n=133$) و کارشناسی ارشد ($n=193$)

متغیر	مقطع تحصیلی	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
اعتیاد به اینترنت	کارشناسی	۵۱٫۰۵	۲۴٫۷۲	۱٫۸۳۶	۳۲۳	۰٫۰۰۲
	کارشناسی ارشد	۴۷٫۸۸	۲۴٫۱۱			
ادراک تعامل اجتماعی مثبت	کارشناسی	۴۴٫۵۶	۸٫۴۹	-۰٫۷۶	۳۲۳	۰٫۴۴
	کارشناسی ارشد	۴۵٫۳۴	۹٫۵۳			
ادراک تعامل اجتماعی منفی	کارشناسی	۳۷٫۵۱	۱۱٫۸۰	۰٫۵۳	۳۲۳	۰٫۵۹
	کارشناسی ارشد	۳۶٫۸۴	۱۰٫۶۰			

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد تفاوت معناداری در میزان اعتیاد به اینترنت ($t=1.836, p<0.002$) نشان دادند، ولی این مقایسه درباره ادراک تعامل اجتماعی مثبت ($t=-0.76, p>0.44$) و ادراک تعامل اجتماعی منفی ($t=0.53, p>0.59$) معنادار نبود.

همچنین، مقایسه دانشجویان سنین ۱۸-۲۵ سال و ۲۵ سال به بالا با استفاده از آزمون t مستقل نیز تفاوت معناداری را بین این گروه‌های سنی در میزان اعتیاد به اینترنت ($t=1.268, p<0.135$) نشان نداد. ولی ادراک تعامل اجتماعی در این دو گروه متفاوت بود ($t=3.28, p<0.001$)؛ به گونه‌ای که ادراک تعامل اجتماعی مثبت در دانشجویان گروه سنی بالای ۲۵ سال بیشتر بود، ولی ادراک تعامل اجتماعی منفی در گروه سنی ۱۸-۲۵ سال بیشتر شد ($t=2.19, p<0.029$).

نتیجه‌گیری

در این پژوهش، رابطه بین اعتیاد به اینترنت، ویژگی‌های شخصیتی، و ادراک تعامل اجتماعی بین دانشجویان دختر ساکن خوابگاه دانشگاه یزد بررسی شد. براساس یافته‌های حاصل از این پژوهش، بین ویژگی‌های شخصیتی (روان‌نژندی، توافق‌جویی، و باوجدان‌بودن)، اعتیاد به اینترنت و ادراک تعامل اجتماعی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از آزمون

فرضیه‌های اول و دوم تحقیق حاضر با تحقیقات نادمی و سعیدی رضوانی [۱۸]، اورنگ [۲]، و درگاهی و رضوی [۱۰] همخوانی دارد. در تحلیل تأیید فرضیه فوق می‌توان گفت افرادی که ویژگی شخصیتی توافق‌جویی دارند با استفاده مکرر و مداوم از اینترنت از دنیای اطراف خود فاصله می‌گیرند و نیاز خود را در دنیای مجازی جست‌وجو می‌کنند. اعتیاد به اینترنت در محل کار، اغلب باعث کاهش میزان تردید، نارضایتی از انجام وظایف، کاهش کارایی، اظهار ناتوانی، و... می‌شود که همه این مسائل سبب می‌شوند فرد از زندگی خود دور شده و هر روز احساس مسئولیت، تعهد، وجدان کاری و اخلاقی وی تحت تأثیر قرار گیرد و فرد را به یک چرخه بیمارگون دچار کند. همچنین نتایجی که از آزمون فرضیه سوم به دست آمد، نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و ادراک تعامل اجتماعی منفی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از فرضیه سوم نیز با تحقیق شانک [۳۴] همخوانی دارد.

ویژگی‌های شخصیتی و ادراک فرد از خود می‌تواند بر پیامدهایی چون موفقیت و تعاملات اجتماعی تأثیر بگذارد. نتایج پژوهش حاضر در رابطه با فرضیه سوم، که در پژوهش‌های پیشین به‌طور خاص مطالعه نشده بود، نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و ادراک تعامل اجتماعی منفی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. می‌توان چنین نتیجه گرفت که افرادی که ادراک تعامل اجتماعی منفی بالاتری دارند بیشتر دچار اعتیاد به اینترنت می‌شوند. یکی از موضوعات مهم ارتباط اعتیاد به اینترنت با احساس بیگانگی و بی‌زاری از خود است. در تعریف، احساس بیگانگی و بی‌زاری از خود نوعی احساس دل‌سردی، بیگانگی، و دور بودن از خود در افراد است که در یک ساختار اجتماعی خاص به آن مبتلا می‌شوند [۳۱]. در مواردی که افراد تمایل شدیدی به برقراری ارتباط با دیگران و گسترش حیطه روابط اجتماعی خود داشته باشند و شرایط برای انجام‌دادن آن در محیط اجتماعی و خانواده وجود نداشته باشد، به‌اجبار به سمت اینترنت روی خواهند آورد و یکی از گروه‌های پرخطر در این زمینه، دانشجویان غیربومی و ساکن در خوابگاه‌ها هستند که برای رفع نیازهای خود به تعاملات و سرگرمی، به فضای مجازی اینترنت وارد می‌شوند.

همچنین، نتایج تحقیق درباره فرضیه‌های چهارم تا هفتم نیز، که در تحقیقات قبلی به‌طور خاص مطالعه نشده بودند، نشان داد که اعتیاد به اینترنت بین دانشجویان مقطع کارشناسی، به‌طور معناداری بیشتر از دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد است. ولی در ادراک تعامل اجتماعی، تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده نشد. همچنین آزمودنی‌ها در میزان اعتیاد به اینترنت و ادراک تعامل اجتماعی برحسب سن، مقایسه شدند که دو گروه سنی ۱۸-۲۵ سال و بالای ۲۵ سال از لحاظ اعتیاد به اینترنت باهم تفاوتی نداشتند، ولی از لحاظ ادراک تعامل اجتماعی (مثبت، منفی) باهم تفاوت داشتند. دانشجویان گروه سنی ۱۸-۲۵ سال ادراک تعامل اجتماعی منفی بیشتری از سنین بالاتر از ۲۵ سال داشتند. همچنین، دانشجویان بالای ۲۵ سال ادراک تعامل اجتماعی مثبت بیشتری از گروه سنی ۱۸-۲۵ سال داشتند.

از جمله محدودیت‌ها و مشکلات این پژوهش عبارت بودند از: همکاری نکردن برخی از دانشجویان، کمبود منابع فارسی، و محدودیت دسترسی به منابع خارجی مرتبط با این موضوع به دلیل تازه بودن آن. در پایان، به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود با انجام دادن تحقیق درباره سایر عوامل مؤثر (همانند عوامل خانوادگی، میان‌فردی، و...) و بر روی جامعه‌های دیگر، به‌ویژه جوانان و دانشجویان، به شناسایی عوامل مؤثر بر اعتیاد به اینترنت کمک کنند تا بتوان از این طریق هم افراد در معرض خطر را شناسایی و کمک کرد و هم اقدام‌های پیشگیرانه فراگیرتری در این زمینه انجام داد. به نظر می‌رسد با ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی در کنار سایر عوامل مؤثر بر این اعتیاد به اینترنت، برای پیشگیری از اعتیاد به اینترنت و آسیب‌های ناشی از آن، می‌توان افراد در معرض خطر را شناسایی کرد و تمهیدات پیشگیرانه لازم را به کار بست.

منابع

- [۱] آزاد ارمکی، تقی و امامی، یحیی (۱۳۸۳). «تکوین حوزه عمومی و گفتگوی عقلانی»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ش ۱، ص ۵۸-۸۹.
- [۲] اورنگ، طیبه (۱۳۸۳). «بررسی علل روانی چت کردن در شهر تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- [۳] بخشایش، علیرضا (۱۳۹۰). *روان‌شناسی عمومی*، ج ۲، یزد: انتشارات یزد.
- [۴] بهادری خسروشاهی، جعفر؛ هاشمی نصرت‌آبادی، تورج (۱۳۹۰). «رابطه سبک‌های دلبستگی، راهبردهای مقابله‌ای و سلامت روانی با اعتیاد به اینترنت»، *روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ش ۳۰، ص ۱۷۷-۱۸۸.
- [۵] تمنایی‌فر، محمدرضا؛ صدیقی‌ارفعی، فریبرز؛ گندمی، زینب (۱۳۸۹). «رابطه بین اعتیاد به اینترنت با ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان مقطع متوسطه»، *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان*، ش ۱، ص ۶۷-۷۱.
- [۶] جعفری، نسیم؛ فاتحی‌زاده، مریم (۱۳۹۱). «بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت با افسردگی، اضطراب، فشار روانی و هراس اجتماعی در دانشجویان دانشگاه اصفهان»، *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان*، ش ۴، ص ۹-۱.
- [۷] حسین‌جاری، مسعود (۱۳۸۶). «مقایسه خود-کارآمدی ادراک شده در تعامل اجتماعی با همسالان بین گروهی از دانش‌آموزان دختر و پسر دوره راهنمایی»، *مطالعات روان‌شناختی*، ش ۴، ص ۸۷-۱۰۳.
- [۸] خانجانی، زینب؛ اکبری، سعیده (۱۳۹۰). «رابطه ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان و اعتیاد آنان به اینترنت»، *یافته‌های نو در روان‌شناسی*، ش ۱۹، ص ۱۱۳-۱۲۷.
- [۹] خواجه‌موگهی، ناهید؛ علاسوند، مریم (۱۳۸۹). «بررسی متغیرهای شخصیتی پیش‌بینی‌کننده اعتیاد به اینترنت»، *مجله علمی پزشکی جندی شاپور*، ش ۴، ص ۳۵۹-۳۶۶.
- [۱۰] درگاهی، حسین؛ رضوی، منصور (۱۳۸۶). «اعتیاد به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران»، *فصلنامه پایش*، ش ۲۳، ص ۲۶۵-۲۷۲.

- [۱۱] سپهریان، فیروزه؛ جوکار، لیلا (۱۳۹۱) «ارتباط اعتیاد به اینترنت با اضطراب در تیپ‌های شخصیتی نوع A و B»، *مجله پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*، ش ۲، ص ۱۷-۳۰.
- [۱۲] شایق، سمیه؛ آزاد، حسین؛ بهرامی، هادی (۱۳۸۸). «بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با ویژگی‌های شخصیتی در نوجوانان تهران»، *مجله اصول بهداشت روانی*، ش ۲، ص ۱۴۹-۱۵۸.
- [۱۳] صادقیان، فاطمه؛ عابدی، محمدرضا؛ باغبان، ایران (۱۳۸۸). «بررسی رابطه بین عزت‌نفس سازمانی با بازخورد سازمانی و سازگاری شغلی و انواع تیپ‌های شخصیتی»، *مجله پژوهش‌های تربیتی و روان‌شناختی*، ش ۲، ص ۴۹-۶۶.
- [۱۴] علوی، سلمان؛ اسلامی، مهدی؛ مرآتی، محمدرضا؛ نجفی، مصطفی؛ جنتی‌فرد؛ فرشته؛ رضاپور، حسین (۱۳۸۹). «ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ»، *مجله علوم رفتاری*، ش ۳، ص ۱۸۳-۱۸۹.
- [۱۵] فتحی‌آشتیانی، علی (۱۳۸۸). آزمون‌های روان‌شناختی، ارزشیابی شخصیت، و سلامت روان، تهران: انتشارات بعثت.
- [۱۶] معیرفر، سعید؛ گنجی، احمد؛ ثابتی، مریم (۱۳۸۹). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر الگوی کاربری ارتباطی اینترنت در بین نوجوانان و جوانان شهر تهران»، *مجله جامعه‌شناسی معاصر*، ش ۱، ص ۲۷-۲۷.
- [۱۷] مک‌کوانیل، دنیس (۱۳۸۰). *مخاطب‌شناسی*، ترجمه مهدی منتظرقائم، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ای.
- [۱۸] نادمی، فرخ؛ سعیدی رضوانی، کامبیز (۱۳۸۵). «استفاده از اینترنت و پیامدهای روانی و اجتماعی آن»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- [۱۹] یزدخواستی، فریبا (۱۳۸۹). «رابطه ادراک تعامل اجتماعی با خطرپذیری و مهار خشم در دانشجویان»، *روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ش ۲۶، ص ۱۸۷-۱۹۱.
- [20] Akin, A., & Iskender, M. (2011). Internet addiction and depression, anxiety and Stress. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(1), PP 138_148.
- [21] Caplan, S., Williams, D., & Yee, N. (2009). Problematic internet use and psychosocial well-being among MMO players. *Computers in Human Behavior*, 25(6), PP 1312_1319.
- [22] Cole, S.H., & Holley, J.M. (2013). Clinical and personality correlates of MMO gaming: anxiety and absorption in problematic internet use. *Social Science Computer Review*, 31(4), PP 424_436.
- [23] Gambor, A., Vas, L. (2008). A nation and gendered-based study about their relationship between the big five and motives for internet use. *Theory Sciences*, 38(4), PP 5527_5558.
- [24] Kennedy, R.B., & Kennedy, D.A. (2004). Using the Myers-Briggs type indicator in career counseling. *Journal of Employment Counseling*, 41, PP 38_44.

- [25] Krause, J., James, R., & Croft, D.P. (2010). Personality in the context of social networks. *Philosophical Transactions of the Royal Society B Biological Sciences*, 365(1560), PP 4099-4106.
- [26] Landers, R.N., & Bury, J.L. (2006). The anion resignation of big and narrow personality traits in relation internet usage. *Computers in Human Behavior*, 22(2), PP 437-451.
- [27] Lićwinko, J., Krajewska-Kułak, E., & Łukaszuk, C. (2011). Internet addiction among academic youth in Białystok. *Progress in Health Science*, 1(1), PP 124-130.
- [28] Luciana, R.P. (2010). One minute more: Adolescent addiction for virtual world. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, PP 3706-3710.
- [29] Navarro, J.S., & Aranda, D. (2013). Messenger and social network sites as tools for sociability, leisure and informal learning for Spanish young people. *European Journal of Communication*, 28(1), PP 67-75.
- [30] Orchard, L., & Fullwood, C. (2010). Current perspectives on personality and internet use. *Social Science Computer Review*, 28(2), PP 155-169.
- [31] Park, S. (1996). *Modern Society and alienation. Korean alienation consciousness*. Yangman University Press.
- [32] Rahmani, S., Lavasani, M.GH. (2011). The relationship between internet dependency with sensation seeking and personality. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 30, PP 272-277.
- [33] Saunders, P.L., Chester, A. (2008). Shyness and the internet: social problem or panacea? *Computers in Human Behavior*, 24, PP 2649-2658.
- [34] Schunk, D.H. (1991). *Learning theories: An educational perspective*. New York: MacMillan.
- [35] Talvio, M., Lonka, K., Komulainen, E., Kusela, M., & Lintunen, T. (2012). The development of the Dealing with Challenging Interaction (DCI) method to evaluate teachers' social interaction skills. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 69, PP 621-630.
- [36] Tan, W., & Yang, C. (2012). Personality trait predictors of usage of internet services. *International Conference on Economics, Business Innovation*, 38, PP 185-190.
- [37] Tao, R., Huang, X., Wng, J., Zhang, H., Zhzng, Y., & Li, M. (2009). Proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Addiction*, 105, PP 556-564.